

Lausunto Itäisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan: ”Hallitus käynnistää valtioneuvoston kanslian johdolla Pohjoisen ohjelman ja perustaa sen työn tueksi neuvottelukunnan.” ja ”Hallitus jatkaa Itäisen Suomen kehittämisvisiota uudessa geopolitiisessa tilanteessa.”

Edellä mainittujen kirjausten toteuttamiseksi hallitus käynnisti maaliskuussa 2024 Pohjoisen Suomen ja Itäisen Suomen ohjelmat. Ohjelmien tavoitteena on pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen, työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi ohjelmien tavoitteena on muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta sekä vahvistaa turvallisuutta Pohjoismaisessa, EU- ja NATO-yhteistyössä uusi geopolitiikka ja reittimme länteen huomioiden.

Ohjelmien valmistelussa ja toimeenpanossa hyödynnetään laaja-alaisesti Euroopan unionin ja NATO:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia sekä muita ministeriöissä ja eri hallinnonaloilla käynnissä olevia selvityksiä ja toimia.

Kymenlaakson kauppakamarin lausunto:

1. Toimet, joilla lisätään kestävää kasvua, investointeja ja alueiden elinvoimaa

Väestökehitys on Kymenlaakson elinvoiman kannalta keskeinen tekijä. Kymenlaaksolla on käytettävissään selkeästi muuta Itä- Suomen ohjelma-aluetta pienemmät EU:n alue- ja rakennepolitiikan resurssit. Kansallisen päätöksenteon alaisten ja EU-rahoituksen lisäksi tarvitaan uusia tukitoimia maakunnan elinvoiman kehittämiseksi, joita ohjelmaluonnoksessa onkin nostettu esiin.

Kymenlaakson määrittely erityistalousalueeksi edistäisi kauppakamarin saamien tietojen ja Euroopan verrokkialueiden vertailun mukaan investointien ja yritysten sijoittumista, yritystoiminnan uudistumista sekä työllisyyden ja väestön kasvua. Euroopan maista saatujen kokemusten mukaan erityistalousalueille syntyneet yrityskeskittymät käyttävät lähialueiden yrityksiä alihankkijoina ja näin edistävät myös pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kasvua.

Erytistalousalueista poikiva hyöty on parhaimmillaan silloin, kun tavoitteet ja toimenpiteet rakennetaan alueen vahvuuksille. Panostukset puhtaaseen energiaan, teollisen toiminnan uusiutumiseen, logistiikkaan ja yrittäjyyteen ovat keskeisiä rakennuspalikoita Kymenlaakson elinvoiman ja kasvun vahvistamisessa. Kymenlaakso tarjoaa hyvän toimintaympäristön teollisten investointien kotiuttamiseen maakunnan vahvan teollisuusorientoituneisuuden ansiosta. Uusimpina ovat käynnistymässä datacenter- ja akkuteollisuuden yritysten toiminta.

Erytistalousalueen mahdollistamalla verokannustimilla Kymenlaaksoon olisi mahdollista tavoitella sekä uutta yritystoimintaa että nykyisten elinkeinojen kasvua ja kansainvälistymistä sekä tukea investointia suunnittelevia tahoja sijoittumaan Kymenlaaksoon.

Kymenlaakso on vahvuuksiltaan erityinen ja merkittävä alue, mutta samalla riittävän pieni kokonaisuus erityistalousalue kokeilun kohteeksi. Tarvetta erityistoimille on, sillä

listaamattomien yritysten varallisuus on Kymenlaaksossa Suomen alhaisin, ja konkurssien määrässä on ollut suuri kasvu tänä vuonna.

Venäjän puuntuonnin loppuminen on vaikeuttanut metsäteollisuuden toimintaa alueella. Kymenlaakson teollisuuden runkona olevan metsäteollisuuden innovointi- ja tuotekehitystyön jatkuminen korkeatasoisena ja pitkäjänteisenä edistää Kymenlaakson kasvua biotalouden kärkimaakunnaksi. Tulevaisuuden potentiaalia on biohiilen, ligniinin, vihreän vedyn, biometanolin ja muiden biokemikaalien tuotekehitystyössä sekä biomassojen kuitututkimuksessa. Metsän mikrobeista tuotetaan raaka-ainetta jatkojalostukseen esimerkiksi lääke-, kosmetiikka- ja tekstiiliteollisuuden käyttöön. Näiden ja uusiutuviin materiaaleihin perustuvan rakennustuoteteollisuuden ja pakkausmateriaalituotteiden pilotoinnin tulisi saada jalansijaa ja vihreän siirtymän tukea alueen yrityksille. Hiilidioksidin talteenottoteknologia ja toimitusketju ovat investointikustannuksiltaan erittäin mittavia, joiden käynnistämiseen tarvitaan erityistalousalueen ja/tai EU-rahoituksen mahdollistamia kannustimia ja investointitukia. C2O talteenoton jatkojalostuksen ja tuotteistuksen TKI-toimenpiteitä tulisi edistää.

Toimivat infrayhteydet ovat tärkeitä Kymenlaakson teollisuuden raaka-ainekuljetuksille. Kauppakamari esittää väylämaksujen poistoa kokonaisuudessaan Haminan ja Kotkan satamilta.

Koko Kymenlaakso tulisi saada korkean yritystukien alueeksi (tukialue 1) vuonna 2028 alkavalla EU:n ohjelmakaudella. Aluekehitysrahojen lisäämistä EU-hankerahastoista tulisi myös lisätä.

2. Toimet, joilla lisätään puhtaan energian mahdollisuuksia ja digitaalista puhdasta kasvua

Jotta vihreän siirtymän ja puhtaan energian investoinnit saadaan liikkeelle Kymenlaaksossa, lainsäädännön ja sähköverkkosäätelyn kehittämistoimenpiteinä esitetään seuraavaa:

- Sähkömarkkinalakiin kirjataan periaatteet yhteiskunnan sähköistymisinvestointien toteuttamiseen ja huomiointiin verkkopalveluhinnoittelussa.
- Valvontalakiin tarkennetaan säännös, jossa Energiaviraston tehtäviin sisällytetään puhtaan siirtymän toteutumisen edistäminen mahdollistamalla ennakoiva verkon kehittäminen.
- Sähköverkkosäätelyä toteutetaan siten, että se mahdollistaa kansallisen ja EU-rahoituksen hyödyntämisen sähköverkon kehityksessä.
- Investointitukien kohdentaminen Itä-Suomen elinvoimaisuuden parantamiseksi huomioiden myös alueturvallisuus.

Kymenlaakson tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat investoinnit energiaan ja vihreään siirtymään, mukaan lukien kantaverkon vahvistaminen sekä rahoitus. Valtio ja kansalliset toimijat panostavat kehitystyöhön rahallisesti. Jotta kaikki suunnitellut toimet tukisivat toisiaan, myös kantaverkkomaksurakenteen uudistuksessa on otettava huomioon alueiden kehittämisenäkökulma. Kymenlaakson alueen energiaintensiivisiin teollisuusinvestointeihin ei tule kohdistaa uusia haitallisia kustannuksia, sillä ne vaikeuttavat entisestään elintärkeiden teollisuusinvestointien saamista alueelle ja asettavat alueen epätasa-arvoiseen asemaan muun itäisen Suomen kanssa. Itäisen Suomen energiantuotannon kehittyminen on tällä hetkellä

rajoitettua tuulivoiman osalta, ja tämän ongelman ratkaisu on erittäin tärkeä koko Suomen sähköjärjestelmän kannalta. Kymenlaakso tulisi mielestämme laskea mukaan tasapainoisen tuotannon ja kulutuksen alueeseen osana itäistä Suomea.

2. Toimet, joilla lisätään kestävä matkailun vetovoimaa

Kymenlaakson yritykset, kaupungit ja kunnat ovat kärsineet massiivisesta matkailutulojen menetyksestä itärajan sulkeuduttua. Matkailumarkkinoinnin kärki on jouduttu kääntämään kotimaahan ja Euroopan maihin. Uusien markkinointialueiden ja kohderyhmien tavoittaminen vaatii erittäin suuria markkinointi-investointeja.

Kymenlaakso tarjoaa laajasti erilaisia luontomatkailukohteita. Suurena haasteena on kohteiden saavutettavuus julkisilla kulkuvälineillä. Matkailun kannalta saavutettavuuden parantamista julkisen liikenteen kautta tarvitsevat mm. Haminan kaupunki, Repoveden kansallispuisto, Unescon maailmanperintökohde Verlan tehdasmuseo, Valkmusan kansallispuisto ja Suomenlahden saaret.

Raideliikenteen osalta paikallisjunayhteys Kotkan ja Kouvolan välillä on valtion subventoimaa toistaiseksi. Kauppakamari esittää valtiontuen jatkamista edelleen kestävä matkailun ja työ-/opiskeluliikenteen jatkumiseksi.

Kansallismuseon kustannussäästöjen takia suljetuksi päätetyn, Kotkassa sijaitsevan Langinkosken keisarillisen kalastusmajamuseon toiminta tulee käynnistää uudestaan. Useiden yritysten elinkeinot ovat riippuvaisia museon aukiolosta.

Mikäli erityistalousalue mahdollistuu, erilaiset pilottikokeilut kuten kalastusmatkailun, konferenssi- ja kokousmatkailun pilotointi laajentaisivat matkailualan tarjontaa Kymenlaaksossa.

4. Toimet, joilla lisätään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta?

Kymenlaakson kauppakamari esittää seuraavia toimia osaamisen kehittämiseksi sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi:

Ammattikorkeakoulun, yliopiston ja ammattiopistojen edellytyksiä kouluttaa kansainvälisiä opiskelijoita on vahvasti tuettava. Kansainvälisten opiskelijoiden integrointi Kymenlaaksoon on ensiarvoisen tärkeää, koska sitoutumista alueeseen on tapahtunut jo opiskeluaikana. Työvoimaksi siirtymistä nopeuttaisi ulkomailla suoritettujen koulutuksen hyväksyminen täydentävillä, lyhytkestoisilla koulutuspoluilla.

Metsäteollisuusyhtiöiden kautta kehittynyt alihankintayritysten verkosto kattaa laajasti eri toimialoja, kuten rakennus-, kuljetus-, kunnossapito- ja huoltoalan sekä teknisen alan yrityksiä. Näiden alojen ja metsäteollisuuden raaka-ainelogistiikan työvoimatarpeet ja kehitys tulisi turvata koulutusratkaisuin.

Opintolainahyvityksen pilotointi toimisi kannusteena opiskelijoille jäädä töihin alueelle valmistumisensa jälkeen. Kustannustuki yrityksille kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin harjoittelujaksolle ja työsuhteisiin.

Lainsäädäntöä ja byrokratiaa tulisi karsia, ja saada ammatillisille oppilaitoksille joustavammat mahdollisuudet järjestää nopeasti työvoimatarvetta vastaavia muunto- ja tutkintokoulutuslinjoja. Tarve yritysten henkilöstöjen täsmäkoulutukselle on kasvanut tekoälyn, sähköistymisen, digitalisaation sekä uusien laitteiden ja menetelmien käyttöönottoon liittyen. Tulevaisuusorientoituneiden työpaikkojen kuten robotiikka- ja tekoälyosaaminen sekä 3D-tulostusosaaminen ovat kehitysalueita, joilla erityiskoulutus on tarpeen. Innovaatio- ja tuotekehitystoiminnan kehittämiseksi tulisi perustaa yritysten ja opiskelijoiden yhteistyöhubeja.

Keskeisessä roolissa Kymenlaakson kasvun vahvistamisessa on tutkimukseen panostaminen. Elintarviketeollisuuden kasvun edistämiseksi tarvitaan osaavaa työvoimaa. Ammatillisen koulutuksen lisäksi tarvitaan maisteri- ja tohtorikoulutusta tutkimustiedon saamiseksi kestävän ruokajärjestelmän 2.0 ja ruokaprosessin osalta. Alueella tehtävä tutkimus tuottaa uutta osaamista LUT-yliopiston ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden hyödynnettäväksi. Tutkimus- ja kehitystyö on myös kansainvälisen liiketoimintapotentiaalin mahdollistaja ja uusien elintarvikeyritysten alusta Kymenlaaksoon. Pilottikokeiluissa olisi mahdollista testata kuluttajasuojan kehittämistä ruokavääreännöksiä vastaan.

Korkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen osalta tavoitteena professuurien ja maisteritasojen koulutusten lisääminen.

5. Toimet, joilla lisätään koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta

Itä-Suomen pitäminen asuttuna ja elinvoimaisena turvaa koko maan kokonaisturvallisuutta. Kymenlaakson muuttotappio tulee kääntää muuttovoitoksi.

Maan huoltovarmuutta tukee vahva alkutuotanto. Kouvola on Suomen suurin maanviljelyskaupunki tilojen lukumäärässä laskien. Elintarvikkeiden jatkojalostuslaitokset ovat huoltovarmuuden kannalta relevantti kehityskohde.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi tie- ja raideväylien kunnosta tulee huolehtia Liikenne12 -suunnitelman mukaisesti pääväylillä valtatie 12, valtatie 6 ja valtatie 15.

6. Toimet, joilla lisätään alueiden (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta

Kymenlaakson saavutettavuuden keskeisiä menestystekijöitä ovat toimivat digitaaliset yhteydet ja toimiva liikenne ja väyläinfra.